УДК 811.111+811.161.281’253

Є. О. ЧЕРВІНКО

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ З ОПОРОЮ НА СИСТЕМУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СКОРОПИСУ

Представлено результати експериментальної перевірки методики навчання усного послідовного перекладу. Визначено чинники, що впливають на її ефективність: частка блоків суттєвої інформації в записах до кількості таких блоків у тексті оригіналу; частка блоків суттєвої інформації в тексті перекладу проти кількості таких блоків у тексті оригіналу; частка речень, записаних вертикально, до кількості речень у тексті оригіналу; частка блоків однорідних членів речення в записах проти кількості таких блоків у тексті оригіналу; і відсоток правильного розпізнання таких блоків стовпчиком.

***Ключові слова**: експериментальна перевірка, ефективність методики навчання, усний послідовний переклад, система перекладацького скоропису, експериментальне навчання.*

Е. А. ЧЕРВИНКО

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ ПРОВЕРКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ УСТНОМУ ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОМУ ПЕРЕВОДУ С ОПОРОЙ НА СИСТЕМУ ПЕРЕВОДЧЕСКОЙ СКОРОПИСИ

Представлены результаты экспериментальной проверки методики обучения устного последовательного перевода. Определены факторы, которые влияют на ее эффективность: доля блоков главной информации в записях по отношению к количеству таких блоков в тексте оригинала; доля блоков главной информации в тексте перевода по отношению к количеству таких блоков в тексте оригинала; доля предложений, записанных вертикально, по отношению к количеству предложений в тексте оригинала; доля блоков однородных членов предложения в записях по отношению к количеству таких блоков в тексте оригинала и процент правильного распознавания таких блоков, записанных в столбик.

***Ключевые слова**: экспериментальная проверка, эффективность методики обучения, устный последовательный перевод, система переводческой скорописи, экспериментальное обучение.*

YE. O. CHERVINKO

EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE METHODOLOGY OF TEACHING INTENDING PHILOLOGISTS ORAL CONSECUTIVE INTERPRETATION FROM UKRAINIAN INTO ENGLISH WITH THE APPLICATION OF INTERPRETER’S SHORTHAND

The article presents findings of the experimental verification of the effectiveness of the methodology of teaching consecutive interpreting, determines the factors contributing to the effectiveness thereof: the share of essential information blocks in the notes in relation to the number of such blocks in the source text, the share of the essential information blocks in the target text against the number of such blocks in the source text, the share of the sentences put down vertically in relation to the number of sentences in the source text, the share of the blocks of homogeneous parts of sentences in the notes against the number of such parts of sentence in the source text as well as the percentage of the correct identification of such blocks put down in a column.

***Keywords**: experimental verification, effectiveness of the methodology of teaching, consecutive interpreting, interpreter’s shorthand, experimental teaching.*

Постійне розширення міжнародної співпраці України створює попит на якісний переклад, зокрема усний послідовний переклад (УПП), який, зважаючи на технічні й інші труднощі, пов'язані із забезпеченням синхронного перекладу, продовжується широко застосовуватися на різноманітних міжнародних заходах (конференціях, семінарах, симпозіумах, конгресах тощо). Метою навчання майбутніх філологів-перекладачів є формування перекладацької компетентності, зокрема, такого її елемента як компетенція УПП, суттєвою складовою якої є здатність здійснювати ефективні записи перекладацьким скорописом (ПС). Навчання останнього реалізується у різних закладах освіти неоднаково, у деяких випадках навіть обмежуються однією лекцією на старших курсах, коли у студентів уже сформувалася певна стратегія УПП, в якій вони переважно покладаються на власну пам'ять та безсистемні записи, що загрожує суттєвою втратою змісту тексту оригіналу (ТО) у тексті перекладу (ТП).

Навіть коли ПС навчають достатньо рано й у формі окремого курсу, студенти не завжди усвідомлюють його значення, оскільки практично не мають досвіду УПП в реальних умовах і перебувають під впливом ілюзій щодо власної здатності запам'ятовувати великі обсяги інформації і передавати її у ТП. Якщо на цей аспект звертають мало уваги в подальшому змісті навчання УПП, то навички ПС типово не формуються і студенти продовжують записувати слова, а не думки, внаслідок чого значна частка інформації ТО втрачається у ТП.

Актуальність теми нашого дослідження зумовлена зростаючою потребою у кваліфікованих перекладачах, здатних здійснювати якісний УПП з опорою на систему ПС; недостатнім рівнем сформованості у майбутніх філологів навичок та умінь цього виду перекладу та браком спеціальних досліджень з проблем формування згаданих навичок та умінь – з іншого; потребою у розробці науково обґрунтованої та практично перевіреної методики формування у майбутніх філологів навичок та умінь УПП з опорою на систему ПС.

Метою статті є опис експериментального навчання (ЕН) за розробленою нами методикою, аналіз та інтерпретація його результатів.

Згадане ЕН ґрунтувалося на таких гіпотезах.

Гіпотеза 1 базувалася на результатах проведеного нами експериментального зрізу [4, с. 25; 5, с. 30] і формулювалася так: якщо у процесі навчання УПП з опорою на систему ПС застосовувати комплекс вправ, спрямований на забезпечення: 1) переорієнтації студентів з поверхневої структури ТО (слів) на глибинну (смисл), аби записувалися головні поняття, на яких ґрунтується ТО, а не його окремі слова; 2) дотримання принципу вертикалізму в записах студентів; 3) щільності записів студентів за рахунок компресії та доцільного застосування символів і трансформацій, то обсяг інформації ТО, зафіксованої у записах студентів і переданої в ТП, збільшиться, а середній коефіцієнт навченості (за шкалою В. П. Безпалька) у випробуваних буде не нижче 0,75.

Існує певна теоретична проблема, що стосується третього параметра гіпотези, тобто щільності записів, зокрема, способу використання символів майбутніми перекладачами. Можна запам'ятовувати символи, рекомендовані викладачем під час навчання, і потім використовувати лише їх. Теоретично це має сприяти кращому їх утриманню у пам'яті й переведенню дій оперування ними на автоматизований рівень, тобто на рівень навички. З іншого боку, можна й не наполягати на застосуванні тих символів, які пропонував викладач під час навчання, дозволяючи студентам вживати будь-які з них, разом із вигаданими ними самими, за умови що буде забезпечена щільність записів, а студенти розпізнають власні символи під час здійснення УПП. Теоретично це може сприяти ініціативності майбутніх перекладачів і розвитку творчого компонента їх фахової компетентності.

З метою перевірки згаданих припущень ми сформулювали дві додаткові гіпотези.

Гіпотеза 2. При здійсненні УПП з опорою на систему ПС обсяг інформації ТО, зафіксованої в записах студентів і переданої в ТП, буде вищим, якщо студенти будуть використовувати лише символи, рекомендовані викладачем під час навчання, оскільки це сприятиме кращому їх запам'ятовуванню і переведенню дій оперування ними на рівень навички.

Контргіпотеза 2. При здійсненні УПП з опорою на систему ПС обсяг інформації ТО, зафіксованої у записах студентів і переданої в ТП, буде вищим, якщо студентам дозволити вживати будь-які символи, включаючи й вигадані ними, за умови забезпечення достатньої

щільності записів та розпізнавання власних символів під час здійснення УПП, оскільки це сприятиме ініціативності майбутніх перекладачів і розвитку творчого компонента їх фахової компетентності.

Для перевірки згаданих гіпотез ми, враховуючи існуючі рекомендації щодо проведення експериментальних досліджень у методиці навчання та психології [1, с. 46; 2, с. 57; 6, с. 34], організували й провели природне вертикально-горизонтальне ЕН, яке тривало протягом першого семестру 2012/13 навчального року (вересень-грудень) на факультеті іноземних мов Харківського національного університету (ХНУ) ім. В. Н. Каразіна. Завдяки вертикальному характеру ЕН ми мали змогу перевірити гіпотезу 1, інакше кажучи, порівняти випробуваних щодо самих себе, тобто оцінити ступінь прогресу, якого вони досягли внаслідок ЕН. Горизонтальний же характер ЕН дозволив нам перевірити гіпотезу 2 та контргіпотезу 2, інакше кажучи, встановити порівняльний прогрес експериментальних груп категорії 1 (ЕГ-1), які використовували готові символи, та експериментальних груп категорії 2 (ЕГ-2), що мали більшу свободу у виборі символів. Таким чином, у горизонтальному розрізі ЕН групи ЕГ-1 та ЕГ-2 були одночасно експериментальними й контрольними стосовно до груп іншої категорії.

Методи дослідження включали формулювання гіпотез, передекспериментальний зріз, експериментальне навчання, післяекспериментальний зріз, аналіз результатів, узагальнення та формулювання висновків.

Неварійованими умовами ЕН були: 1) проведення ЕН одним викладачем (автором дисертації); 2) тривалість ЕН (один семестр); 3) критерії оцінювання рівня сформованості навичок та умінь УПП; 4) склад учасників ЕН; 5) зміст завдань передекспериментального, проміжних та післяекспериментального зрізів; 6) навчально-методичні матеріали; 7) технічна база (можливість програвати тексти та записувати переклад одразу декількох студентів у кабінках на кількох звукових доріжках), що наближує навчання до реальних умов перекладацької діяльності.

Варійованою умовою ЕН був спосіб використання символів перекладацького скоропису студентами ЕГ-1 та ЕГ-2. Якщо перші, як згадувалося раніше, використовували готові (запропоновані викладачем) символи, та другі групи були вільнішими у власному виборі.

Система вправ для навчання УПП з опорою на систему скороченого запису включає три їх підсистеми: підготовчі, для формування навичок УПП та для розвитку його вмінь. Підсистема підготовчих вправ містить три групи вправ на вдосконалення ПС: на смислову орієнтацію; на дотримання принципу вертикалізму; на забезпечення щільності записів. Підсистема вправ для формування навичок УПП з опорою на ПС має чотири групи вправ: на трансформацію лексичних одиниць (ЛО) та їх переклад; на трансформацію синтаксичних структур ТО та їх переклад; на вживання перекладацьких відповідників; на застосування механізму імовірнісного прогнозування у процесі перекладу. Підсистема вправ для розвитку умінь УПП включає три їх групи: на якісне сприймання й осмислення ТО; на синхронізацію слухового сприймання ТО і запису його змісту; на синхронізацію зорового сприймання записів і говоріння.

Кожна група вправ підрозділяється на їх типи. Наприклад, в підсистемі підготовчих вправ на оволодіння ПС, група вправ на смислову орієнтацію включає такі типи як лексичні конверсиви, синтаксичні інверсії, трансформації типу «актив-пасив» і «пасив-актив» та антонімічні перетворення. Розроблена нами система вправ, що була підгрунтям для складання відповідного комплексу вправ, визначає кількість груп і типів вправ у кожній підсистемі. Однак загалом перелік типів вправ у межах їх груп є відкритим, тобто, залежно від конкретних завдань та умов навчання, можуть з'являтися нові типи вправ, а інші – виводитися із їх переліку.

Співвідношення типів вправ у межах їх комплексу встановлюється з урахуванням мети навчання. Для розвитку умінь УПП з опорою на систему ПС необхідне паралельне формування відповідних навичок та умінь з тим, щоб формування перших випереджало розвиток останніх. Відповідно співвідношення вправ характеризується перевагою підготовчих вправ та вправ на формування навичок на початкових етапах навчання, поступово змінюючись на користь останніх у подальших його фазах.

Одиницею організації вправ у межах навчального модуля є цикл, що тлумачиться як сукупність вправ, що ґрунтується на матеріалі одного тексту. Відповідно в межах одного

навчального модуля передбачається 10 циклів і ще два додаткові, необхідні для підготовки до контрольного заняття після закінчення кожного навчального модуля.

Методика навчання УПП з опорою на ПС, відповідно до програми [3, с. 1–26], розроблялася стосовно громадсько-політичної сфери та ґрунтувалася на тематиці, що належить до діяльності міжнародних організацій. Зокрема, для навчання у першому семестрі передбачені такі теми: «Організація Об'єднаних націй (ООН)», «Європейський Союз (ЄС–1 та ЄС–2)» та «Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)».

Розроблений нами комплекс вправ розраховано на один семестр, на що відведено 72 навчальні години. На кожен із 4 навчальних модулів припадало 8 годин на аудиторну роботу і 8 годин – на самостійну. Кожен навчальний модуль складається з 12 циклів, що загалом містять 14 текстів із вправами до них (по одному на кожен цикл, за винятком останніх двох циклів (11 і 12), які містять по два тексти). Цикли 1–2, 5–6, 9–10 призначені для аудиторної роботи, а цикли 3–4, 7–8, 11–12 – для самостійної. Після кожного навчального модуля передбачено проведення контрольного зрізу на кожному четвертому занятті.

Кожен цикл у середньому триває 45 хвилин. Головними вправами у кожному циклі аудиторної роботи є вправи у другій його половині, де студенти записують і перекладають відповідний текст спочатку з опорою на його друкований варіант, а потім – із сприйманням того ж (але модифікованого) тексту на слух. На ці тексти припадає левова частка часу – 20–30 хвилин. На початку другого та третього заняття кожного навчального модуля відбувалася перевірка домашнього завдання, що тривала не більше 15 хвилин. Отже, питома вага підготовчих вправ та вправ на формування навичок становить близько 25–30% усього часу, відведеного для ЕН, тоді як решта (70–75%) призначалася для включення відповідних навичок до складу перекладацьких умінь і розвиток останніх.

Випробуваними були 123 студенти ІІІ курсу англійського відділення факультету іноземних мов ХНУ ім. В. Н. Каразіна (13 чоловіків та 110 жінок віком від 19 до 22 років), розділених на 8 груп (в середньому по 15 студентів у кожній). Студенти всіх груп (напрям підготовки 0203 «Філологія», спеціальності – 6.020303 «Англійська мова та література» та 6.020303 «Переклад») одержують кваліфікацію «перекладач з англійської мови», а отже, зміст навчання з дисципліни «Теорія та практика перекладу» в усіх групах є однаковим. Усі студенти мали однаковий досвід (два семестри) практики перекладу до початку ЕН.

Перед початком ЕН проведено передекспериментальний зріз, метою якого було встановлення вихідного рівня сформованості у випробуваних навичок і вмінь УПП із застосуванням ПС. Під час згаданого зрізу студентам пропонувалося прослухати ТО (українською мовою) обсягом майже 1100 друкованих знаків і тривалістю звучання близько 2 хвилин, записати його за допомогою ПС (його принципи студенти вивчали у попередньому семестрі), а потім перекласти його англійською мовою. Переклади усіх студентів записувалися на носії, записи ПС аналізувалися з точки зору їх відповідності його принципам. Оцінювання якості перекладу здійснювалося шляхом визначення ступеня збереження суттєвої інформації ТО в ТП. Для цього у тексті, призначеному для викладача, виділялися блоки суттєвої інформації, за ступенем наявності яких у ТП оцінювалася повнота передачі його змісту і смислу.

За результатами передекспериментального зрізу ми здійснили розподіл восьми експериментальних груп на категорії ЕГ-1 та ЕГ-2, результати якого подано в табл. 1.

Таблиця 1

Результати розподілу груп на категорії ЕГ-1 та ЕГ-2

	Групи ЕГ – 1 (використання готових символів)				Групи ЕГ – 2 (вільний вибір символів)			
Групи	ЯА31	ЯА33	ЯЕ31	ЯЕ33	ЯА32	ЯЕ32	ЯА35	ЯЕ34
Результат	16,02%	55,50%	32,95%	42,19%	31,05%	39,35%	51,28%	41,23%
Середнє	36, 70%				40,70%			

Згідно з табл. 1 ЕГ-1 та ЕГ-2 є відносно рівними (36,70 та 40,70 відповідно) з несуттєвою перевагою (4%) груп ЕГ-2. Результати аналізу записів випробуваних студентів за допомогою ПС свідчать про недостатній розвиток у них головних умінь УПП з опорою на перекладацький скоропис, зокрема, смислової орієнтації в ТО, дотримання принципу вертикалізму та

забезпечення щільності записів. Відповідно ці студенти можуть використовуватися як випробувані в ЕН, метою якого є перевірка розробленої нами методики навчання УПП з опорою на ПС.

ЕН тривало один семестр (4 тижні), протягом якого було проведено (затією ж методикою, що й перед експериментальний зріз) два проміжні зрізи, а після закінчення ЕН – післяекспериментальний зріз. Результати усіх зрізів подано в табл. 2.

Таблиця 2

Результати передекспериментального, проміжних та післяекспериментального зрізів в групах ЕГ-1 та ЕГ-2

Групи ЕГ-1 (використання готових символів)					
ГРУПА	Передекс. зріз	Проміжний зріз-1	Проміжний зріз-2	Післяекс. зріз	Приріст
ЯА 31	16,02%	34,92%	55,35%	85,50%	69,48 %
ЯА 33	55,50%	49,62%	71,79%	72,89%	17,39%
ЯЕ 31	32,95%	52,66%	54,47%	72,14%	39,19%
ЯЕ 33	42,19%	61,25%	53,14%	72,22%	30, 03%
M	36,7%	49,6%	58,7%	75,7%	39,0%
Групи ЕГ-2 (використання власних символів)					
ГРУПА	Передекс. зріз	Проміжний зріз-1	Проміжний зріз-2	Післяекс. зріз	Приріст
ЯА 32	31,05%	51,61%	67,82%	75,41%	44,36%
ЯА 35	51,28%	64,55%	67,62%	72,73%	21,45%
ЯЕ 32	39,35%	48,00%	69,33%	81,37%	42,02%
ЯЕ 34	41,23%	61,89%	78,46%	77,26%	36,03%
M	40,7%	56,5%	70,8%	76,7%	36,0%

Табл. 2 демонструє, що у першому проміжному зрізі як групи ЕГ-1, так і ЕГ-2 покращили свої результати. Загальний приріст в групах складає 12,90% в групах ЕГ-1 та 15,80% в групах ЕГ-2. Різниця між ними збільшилася з 4% у передекспериментальному зрізі до 6,9% у першому проміжному зрізі. Вірогідно, це пояснюється зниженням результатів групи ЯА33, яка є єдиною у всій вибірці, що показала у першому проміжному зрізі нижчі результати, ніж у передекспериментальному зрізі (49,62 проти 55,50%). Причиною такого зниження можуть бути фактори ставлення студентів цієї групи до навчання, особливо у першій фазі навчального модуля. Усі інші групи показали суттєвий приріст у результатах, порівняно з передекспериментальним зрізом: ЯА31 (+ 18,9), ЯЕ31 (+ 19,71), ЯЕ33 (+ 12,9), ЯА32 (+ 20,56), ЯА35 (+ 13,27), ЯЕ32 (+ 8,45), ЯЕ34 (+ 20,66).

Порівняльний аналіз результатів першого та другого проміжних зрізів свідчить, що групи ЕГ-1, і ЕГ-2, якщо їх розглядати як єдиний масив, знову покращили свої результати. Загальний приріст складає 9,10% в групах ЕГ-1 та 14,30% в групах ЕГ-2. Різниця між ними збільшилася з 6,9% у першому проміжному зрізі до 12,10% у третьому. Вірогідно, це можна пояснити зниженням результатів групи ЯЕ33, яка єдина показала у другому проміжному зрізі нижчі результати, ніж у першому (53,14 проти 61,25%). Причиною такого зниження можуть бути суб'єктивні фактори. Більшість інших груп (за винятком груп ЯЕ31 (+ 1,81) та ЯЕ32 (+ 4,78)) показали суттєвий приріст у результатах порівняно з першим проміжним зрізом: ЯА31 (+ 20,43), ЯА33 (+ 22,17), ЯА32 (+ 16,21), ЯА35 (+ 19,62), ЯЕ34 (+ 16,57). Звертає на себе увагу той факт, що за результатами останнього зрізу одразу дві групи – ЯА33 (ЕГ-1) та ЯЕ34 (ЕГ-1) – перевищили рівень 70% (71,79 та 78,46% відповідно), а густість результатів груп ЕГ-2 (в діапазоні від 67,62 до 78,46%) дозволило перевищити згаданий рівень усій категорії цих груп загалом (70,80%).

За результатами після експериментального зрізу середні значення рівня успішності в групах ЕГ-1 та ЕГ-2 перевищили 75% і є майже ідентичними: 75,70% в групах ЕГ-1 і 76,70% в групах ЕГ-2. Це свідчить про те, що гіпотеза 1 підтвердилась: розроблена в дисертації методики навчання УПП з опорою на систему ПС забезпечує досягнення згаданого рівня. Покращення порівняно з результатами останнього проміжного зрізу спостерігається майже в усіх групах обох категорій: ЯА31 – 85,50%, приріст 30,15%; ЯА33 – 72,89%, приріст 1,10%; ЯЕ31 – 72,14%,

приріст 17,67%; ЯЕ33 – 72,22%, приріст 19,08%; ЯА32 – 75,41%, приріст 7,59%; ЯЕ32 – 72,73%, приріст 3,40%; ЯА35 – 81,37%, приріст 13,75%. В групі ЯЕ34 зареєстровано невелике (1,2%) зниження рівні успішності (77,26 проти 78,46% у попередньому зрізі), яке може бути випадковим, враховуючи що загальний рівень успішності в групі залишається на достатньо високому рівні. Звертає на себе увагу той факт, що успішність в усіх без винятку групах перевищила рівень 70%, а в двох групах – ЯА31 (ЕГ-1) та ЯА35 (ЕГ-2) вона перевищила 80%.

Про ефективність розробленої методики свідчать і результати аналізу приросту значення успішності здійснення УПП з опорою на систему ПС порівняно з результатами передекспериментального зрізу, які подані в табл. 2 та на рис. 1 і 2.

Як свідчать результати, подані в табл. 2 та на рис 1 і 2, групи ЕГ-1 та ЕГ–2 досягли майже однакового приросту успішності (39 та 36% відповідно). Якщо у передекспериментальному зрізі незначну перевагу мали групи ЕГ-2 (4%), то завдяки трьохвідсотковій перевазі у прирості в групах ЕГ-1 різниця між ними у післяекспериментальному зрізі становить всього 1%, що є несуттєвою величиною. Це дозволяє зробити висновок, що гіпотеза 2 і контргіпотеза 2 не підтвердились, тобто не існує прямого зв'язку між способом використання символів та ефективністю здійснення УПП з опорою на систему перекладацького скоропису. Спостереження за особливостями застосування символів у групах ЕГ-1 та ЕГ-2 наводить на думку, що ефективність такого застосування залежить не стільки від способу згаданого використання, скільки від особистих схильностей студентів, які, вірогідно, пов'язані з індивідуальними психологічними особливостями.

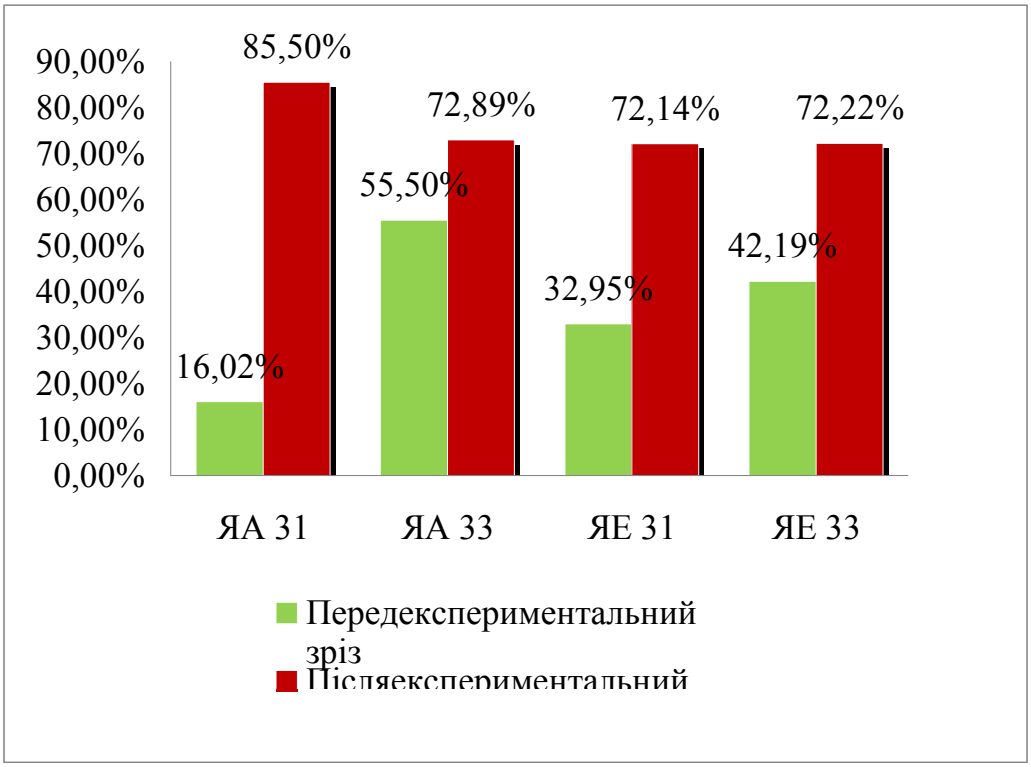

Рис. 1. Порівняльна ефективність виконання усного послідовного перекладу англійською мовою з української групами ЕГ-1 (використання готових символів).

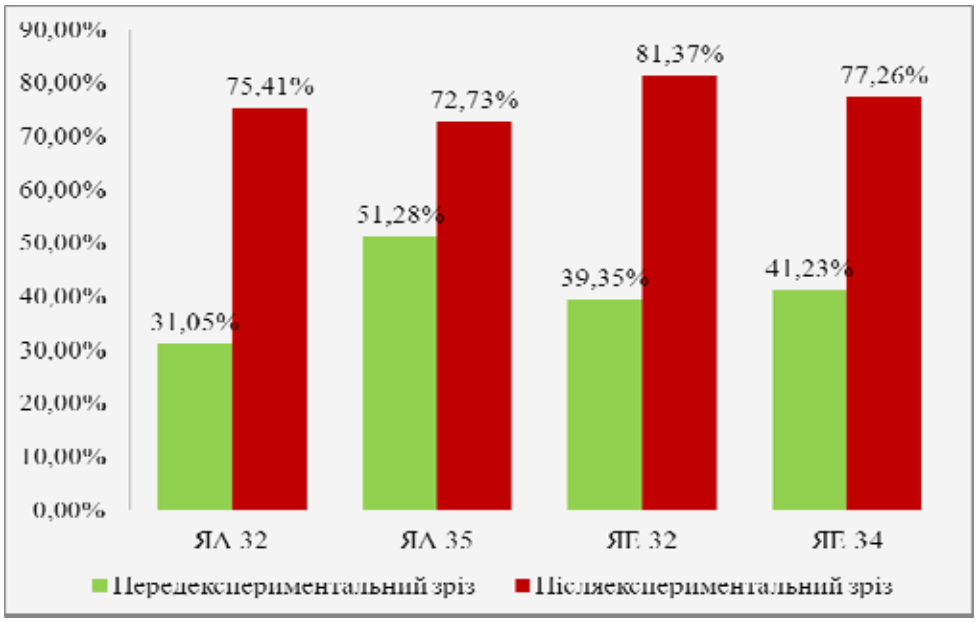

Рис. 2. Порівняльна ефективність виконання усного послідовного перекладу англійською мовою з української групами ЕГ-2 (вільний вибір символів).

Гіпотетичний зв'язок між такими особливостями та способами застосування символів у процесі застосування ПС потребує окремого дослідження.

Повертаючись до результатів, поданих у табл. 2, доцільно зауважити, що найбільшого приросту досягли групи, які показали найнижчі результати у передекспериментальному зрізі: група ЯА31 (ЕГ-1) – 16,02% у передекспериментальному зрізі і 85,50% у післяекспериментальному зрізі, приріст – 69,48%; група ЯА32 (ЕГ-2) – 31,05% у передекспериментальному зрізі і 75,41% у післяекспериментальному зрізі, приріст – 44,36%. З іншого боку, прогрес груп, які показали найкращі результати у передекспериментальному зрізі, був скромнішим, оскільки вони стартували з більш високого рівня: група ЯА33 (ЕГ-1) – 55,50% у передекспериментальному зрізі, і 72,89% у післяекспериментальному зрізі, приріст – 17,39%; група ЯА35 (ЕГ-2) – 51,28% у передекспериментальному зрізі і 72,73% у післяекспериментальному зрізі, приріст – 21,45%. Частково це можна пояснити факторами ставлення студентів до навчання. Групи, що показали гірші результати у передекспериментальному зрізі, одразу включилися в роботу і в такому ритмі працювали протягом усього семестру. При цьому, зважаючи на те, що така робота дала добрі результати вже після першого навчального модуля, ці досягнення створили потужну мотивацію, внаслідок чого студенти з найнижчими результатами у передекспериментальному зрізі (група ЯА31) показали абсолютно найвищий результат (85,50%) у післяекспериментальному зрізі.

З іншого боку, студенти груп, які показали найкращі результати у передекспериментальному зрізі, мали проблеми з відношенням до навчання у першій половині семестру, що відбилося й на результатах, принаймні, першого проміжного зрізу. І хоча надалі їх роботу можна вважати задовільною, внаслідок чого вони досягли прийнятного рівня успішності, однак все ж вони поступилися згаданим групам з точки зору ступеня прогресу.

Як уже зазначалося раніше, протягом усього періоду ЕН ми здійснювали записи студентів за допомогою ПС за дев'ятьма параметрами, що є важливими для оцінки ступеня розвиненості головних умінь здійснювати ефективний запис ПС змісту ТО (до яких, зокрема, відносяться смислова орієнтація в ТО, дотримання принципу вертикалізму та забезпечення щільності записів). Такими параметрами були: 1) кількість слів, скорочень і символів у записах щодо загальної кількості слів у ТО; 2) кількість слів, скорочень і символів із блоків суттєвої інформації щодо загальної кількості слів, скорочень і символів у записах; 3) кількість символів у записах щодо загальної кількості слів, скорочень і символів у записах; 4) кількість блоків суттєвої інформації у записах щодо загальної кількості блоків суттєвої інформації в ТО; 5) кількість блоків суттєвої інформації в ТП щодо загальної кількості блоків суттєвої

інформації в ТО; 6) кількість речень, записаних вертикально щодо загальної кількості речень в ТО; 7) кількість блоків однорідних членів речення у записах до загальної кількості блоків однорідних членів речення в ТО; 8) відсоток правильного розпізнавання блоків однорідних членів речення, що записані в рядок; 9) відсоток правильного розпізнання блоків однорідних членів речення, що записані в стовпчик.

Проведений нами аналіз динаміки змін за згаданими параметрами доводить, щодо чинників, які сприяли ефективності експериментального навчання, передусім належать параметри 4, 5, 6, 7 та 9. Кожен із них у процесі ЕН продемонстрував показник більше 70%, що разом забезпечило досягнення рівня успішності, вище 75%. Резерви покращення згаданої ефективності вбачаються, з одного боку, в підвищенні рівня параметрів, перелічених вище, а з іншого – у поліпшенні решти параметрів (за винятком параметра 8, який використовувався для доведення низької ефективності запису однорідних членів речення у рядок).

Проведене нами дослідження не претендує на остаточне вирішення проблеми навчання майбутніх філологів УПП з опорою на систему ПС. Одержані нами результати доводять необхідність подальших теоретичних та практичних розвідок цього питання, в чому й вбачаємо перспективу подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента: учеб. пособие для вузов; пер. с англ. И. А. Измайлова, В. В. Петухова / Р. Готтсданкер. – М.: Academia, 1982.
2. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков / П. Б. Гурвич. – Владимир: Изд-во Владимир. гос. пед. ин-та им. П. И. Лебедева-Полянского, 1980. – 104 с.
3. Робоча програма з курсу теорії та практики перекладу з англійської мови для студентів англійського перекладацького відділення / уклад. О. В. Ребрій. – Харків: Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2005. – 86 с.
4. Червінко Є. О. Роль скороченого запису під час усного послідовного перекладу / Є. О. Червінко // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2009. – № 848. – С. 251–256.
5. Черноватий Л. М. Вплив ступеня розвитку навичок скороченого запису майбутніх перекладачів на повноту фіксації суттєвої інформації тексту оригіналу в усному послідовному перекладі / Л. М. Черноватий, Є. О. Червінко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ, 2012 – № 1/2012. – С. 305–310.
6. Штульман Э. А. Методический эксперимент в системе методов исследования / Э. А. Штульман. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1976. – 156 с.

УДК 372.881.1.

І. Ю. ЛЕВЧИК

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОВОРІННЯ ЯК КОМПОНЕНТА ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Розглянуто професійно-мовний, професійно-мовленнєвий і прагматичний компоненти англомовної комунікативної компетенції психолога-посередника. Названо та обґрунтовано лінгводидактичні особливості їх формування, які полягають у відборі мовного матеріалу, способі його подання та семантизації, в необхідності вживання кожного наступного мовного явища з раніше вивченими, у розвитку вмінь усної та письмової комунікації на основі змісту професійно-мовленнєвих умінь психолога-медіатора, у розвитку вмінь структурування тексту бесіди зі сторонами конфлікту згідно певного функціонального стилю і жанрової форми їх мовленнєвої поведінки.

***Ключові слова**: професійно-мовний, професійно-мовленнєвий і прагматичний компоненти, комунікативна компетенція психолога-посередника, лінгводидактичні особливості.*